

Er zijn recreatiebedrijven en recreatiebedrijven. Voor een bijzondere vakantiebestemming staat het Otterlose bungalowpark De Roek garant. De eigenaren Jos van der Panne en Hanneke van den Berg lopen voorop in verduurzaming. Tot hun tevredenheid zien ze dat dat steeds lastiger wordt.

Natuur- en milieubewust vakantie vieren

tekst Ria Dubbeldam, foto's Guy Ackermans

'Drs. J. van der Panne 'voormalig activist' staat er op een zelfverzonnen straatnaambordje bij de entree van het bungalowpark. Hoezo activist en hoezo voormalig? Doorlopend passeer je aan je rechterhand weijtjes met boerderijdieren, die door deelnemers van de zorgboerderij worden verzorgd. Even verderop is een boomgaard met daaromheen een paddock paradise waar kinderen van de vakantiegasten op gezette tijden een ritje op een pony kunnen maken. Her en der scharrelen kippen rond. Midden in een kruidenspiraal staat een vrolijke paal met vastgespijkerde kleurige richting-aanwijzers. Ze wijzen naar de bloementuin, hapjes en drankjes, veulen en lammetjes, voedselbosrondeleiding, ijsjes en nog meer. Helemaal bovenaan staat: De Roek 75 jaar. Wanneer was dat jubileum, vraag ik me af? Voor het receptiegebouw De Hop, een langwerpige houten kapschuur vol zonnepanelen, is het een drukte van belang. De receptie is tevens een winkeltje met biologische etenswaren en uitleen van boeken en spelletjes. Maar vooral de zorgboerderij die ook in de kapschuur onderdak vindt, geeft reuring. De deelnemers runnen er een sfeer- vol terras met tweedehands meubels en onder de overkapping hangt gewassen beddengoed van de recreatiewoningen te drogen.

< Lunchtijd bij de zorgboerderij van De Roek.

Jos van der Panne en Hanneke van den Berg komen aanlopen, losgeweekt van hun werkzaamheden. Een deelnemer neemt de bestelling op en even later zitten we aan een perfecte cappuccino, thee en naar eigen recept gebakken koekjes. Want dat kan ook bij De Roek: 's morgens kunnen gasten en passerende fietsers en wandelaars hier op het rustpunt terecht.

Zandhagedissen

Het gesprek kan beginnen. Hoe zit dat eigenlijk met dat straatnaambordje? 'Het was een grap van een vriend, die vond dat ik niet activistisch genoeg meer was', legt Jos uit. 'Hij gaf het cadeau en toen hij het bordje later officieel onthulde, zag hij dat er iets aan veranderd was. Maar wat? Ik had aanhalings- tekens toegevoegd, want hoezo was ik niet meer activistisch? Daarna heb ik het in zijn ogen helemaal goedge maakt. Nu vindt hij mij zelfs te activistisch.' Hoezo? 'Het veldje tegenover ons terrein was een trainingsveld van de voetbalvereniging. Die ging verhuizen en het veldje zou natuur worden, zo had de provincie gesteld. Ik kwam erachter dat de gemeente er een villawijkje wilde bouwen. We schrokken. We zien ons niet graag ingesloten worden door bebouwing, maar het ging ons er vooral om dat het natuur zou worden. Ik zocht deskundige mensen bij elkaar en we hebben de Stichting Natuurlijk Otterlo opgericht. Zes à zeven jaar later wisten we samen met Stichting Milieu-

Jos van der Panne en Hanneke van den Berg in het bos van hun bungalowpark dat wordt omgevormd tot een voedselbos.

De lakens van biologische katoen voor de bungalows worden te drogen gehangen aan een groot droogrek dat met katrollen omhoog wordt gehesen.

'We hebben ons altijd ten doel gesteld voorop te lopen in verduurzaming. "Gelukkig" wordt dat steeds lastiger'

wergroepen Ede (SME), waar ik vervolgens het bestuur ben ingerold, de gemeente ervan te overtuigen dat het veldje een prachtige corridor kan worden naar de Zandingsheide, een uniek gebied met onder meer nachtzwaluwen en zandhagedissen. Ik heb ooit voorgesteld het een zandhagedissenreservaat te noemen, omdat het voor de mensen uit de omgeving die er hun hond uitlaten en voor de gasten van omliggende recreatiebedrijven een ander gevoel zou geven.'

Natuurlijk Otterlo heeft inmiddels een andere rol gekregen. Ze is begonnen als actiegroep, maar wil vooral verbinden en laten zien dat dingen anders kunnen. De stichting heeft een grote rol gespeeld in het gebiedsproces voor Otterlo en daarvoor samengewerkt met de gemeente en Otterlo's Belang. Jos: 'Zowel de gemeente als de recreatieondernemers zitten op het groene spoor. Iedereen realiseert zich dat de natuur onder druk staat en dat het ons verdienmodel is. Om ons meer te leren over onze natuur en dat ook aan gasten over te brengen heeft IVN Natuureducatie een opzetje voor een nieuwe cursus gemaakt:

Natuurbewust genieten. Negen recreatiebedrijven hebben zich ervoor aangemeld.'

Kinderboerderij

De volgende vraag brandt op mijn lippen: De Roek bestaat 75 jaar? Jos: 'Dat hebben we in juni gevierd, maar zolang is het park nog niet in handen van onze familie. Mijn ouders zijn hier in 1982 begonnen. Ze hadden in Amsterdam een melkzaak, maar werden vanwege stadsvernieuwing uitgekocht. Mijn vader was 55 jaar en wilde blijven ondernemen. Mijn ouders hebben toen dit bungalowpark gekocht. Het park was destijds kleiner.' 'Na een aantal jaren polsten mijn ouders ons of we interesse hadden in overname. Hanneke en ik woonden in Amsterdam en gunden onszelf een proefjaar. Toen we het perceel van de buurman konden kopen, zagen we ineens veel meer mogelijkheden. We konden een kinderboerderij beginnen en zo toch nog boer worden – onze droom – al was dat aanvankelijk met één koe.' Hanneke: 'We hadden al een kalfje, Pleuntje, en een big. We vonden het een uitgelezen kans om met de kinderen van onze gasten dieren te

gaan voeren. Er kwam een pony, een paard, varkens, konijnen, cavia's, van alles. De kinderboerderij is vervolgens uitgegroeid uit tot een zorgboerderij.'

Jos: 'Op een gegeven moment hadden we bijna dertig mensen aan personeel en deelnemers van de zorgboerderij in ons achterhuis. In ons kantoor werd het wasgoed gevouwen. Als de telefoon ging moest iedereen stil zijn. Dat ging niet meer. In 2015/'16 hebben we ons receptiegebouw De Hop, verwarmd en gekoeld met een warmtepomp, kunnen bouwen. Sindsdien zijn alle activiteiten goed gescheiden.'

Biologisch katoen

Hanneke springt terug in de tijd: 'Het eerste wat we deden, toen we het bungalowpark overnamen, was verduurzamen. Het chloor voor de schoonmaak en de bestrijdingsmiddelen voor het parkonderhoud gingen eruit.' Jos: 'Sinds 2020 mag je in de recreatiesector geen bestrijdingsmiddelen meer toepassen, maar wij doen het sinds 1995 al niet meer. We hebben ons altijd ten doel gesteld voorop te lopen in verduurzaming. "Gelukkig" wordt dat steeds lastiger.' Vooroplopen deden ze ook met hun linnen-goed van biologische katoen. 'Vanwege onze landbouwopleiding wisten we hoe schadelijk katoenteelt is voor het milieu. Wij wilden lakens en handdoeken van biologische katoen, maar begin jaren 90 waren die nauwelijks verkrijgbaar. De levertijd was een half jaar en de lakens waren ook nog eens van slechte kwaliteit. Tegenwoordig onderscheid je je niet meer sterk met biologisch linnengoed.' Dat doen ze nog wel met het wassen. Ze wassen zelf, vanzelfsprekend met een milieuvriendelijk wasmiddel. De lakens worden te drogen gehangen aan een groot droogrek dat met katrollen omhoog wordt gehesen.

Deze winter gaat De Roek grotendeels van het gas af, een flinke operatie. Jos: 'Elke investering die we doen, moet verduurzaming opleveren. We rijden daarom alleen met elektrische auto's. In 2015 kochten we al een elektrisch busje om onze deelnemers te vervoeren. We gingen rechtstreeks op de AutoRai op ons doel af en kochten er een bij de importeur, bij dealers had je ze nog niet.'

Biodiversiteit

Op De Roek besteden ze veel zorg aan natuur en biodiversiteit. In de bloementuin

plukken ze onbespoten bloemen voor in de bungalows. De gazonnetjes bij de huisjes worden hooguit twee of drie keer per jaar gemaaid om insecten ruim baan te geven. Hanneke: 'Ik kreeg laatst een mooi compliment: "Het lijkt allemaal zo vanzelfsprekend voor jullie", maar we krijgen soms ook de opmerking dat het park niet netjes is. Als je dat vindt, zit je op het verkeerde park. Voor egels bijvoorbeeld hebben we wat rommelhoekjes en om een "snelweg" voor ze te maken zitten er gaten in de omrastering. Langs de omrastering hebben we een vlechthaag gemaakt. Zodra die volgroeid is, kan het hekwerk weg. Dan ondervinden egels en andere dieren nog minder barrières.' En de wolf dan? 'Elke avond sluiten we onze dieren op. De wolf heeft aan de poort gestaan, maar we hebben hem nog nooit gezien.'

Voedselbos

Nieuw is hun voedselbos. Ze hebben er geen apart stuk voor, maar integreren het in het bospark met de bungalows – waaronder eco tiny houses. Jos en Hanneke hebben een voedselboscurius gedaan en een plan laten opstellen. Vriend en medewerker Michel trekt met andere medewerkers het voedselbosproject. Hij heeft net als Jos en Hanneke een landbouwopleiding gedaan, maar ook een zorgopleiding. Een ideale achtergrond om samen met de deelnemers aan het voedselbos te werken. Voor deze en andere klussen komt hij een paar dagen per week met de ligfiets vanuit Emmeloord naar Otterlo. Het is lastig om een bestaand bos om te vormen tot voedselbos. De struiken en bomen moeten aanslaan onder grote, schaduwwrijke Amerikaanse eiken en esdoorns, maar voor Jos en Hanneke is productie ook niet de hoofdzaak. 'Bij ons ligt de nadruk op educatie en recreatie. De opbrengst die we eruit halen gaan we zoveel mogelijk zelf gebruiken, bijvoorbeeld voor soep en jam. En onze gasten mogen ook zelf uit het bos oogsten en bij hun huisje van een pergola met druiven en kiwibessen en uit de pluktuin met groenten en kruiden.'

Composteren

Een concessie die ze bij het voedselbos doen is dat ze er compost uitstrooien. Hanneke: 'We hebben dieren en dus mest. Samen met het groenteafval uit de keuken en het groenafval van het park maken we er compost van die we gebruiken voor onze moestuin en

Het houten receptiegebouw De Hop met zorgboerderij ligt vol zonnepanelen. De vrolijke paal met richtingaanwijzers is door deelnemers van de zorgboerderij gemaakt in het kader van het 75-jarig bestaan.

moestuïnbakken, en ook in het bos. In voedselbossen doe je dat gewoonlijk niet, het is een systeem dat zichzelf in standhoudt. Wij willen echter de mest en het groen- en groenteafval goed benutten. Bovendien is compost maken een mooie activiteit voor onze deelnemers. Mochten we te veel compost krijgen, dan willen we die aanbieden aan bijvoorbeeld moestuinders in Otterlo.' Groente-afval komt onder meer van de soep die een groep deelnemers dagelijks voor zichzelf en voor gasten maakt. Ook wordt elke vrijdag een maaltijd bereid. 'Net aangekomen gasten hoeven dan niet gelijk naar de patatboer', zegt Hanneke. 'De opbrengst van de soep en de maaltijden gaat naar kookscholen in Latijns-Amerika voor jongeren met minder toekomstmogelijkheden.'

Educatieve rondleidingen

Voor wie dat wil geeft Michel rondleidingen door het voedselbos. Een groot succes, zegt Hanneke. Rondleidingen zijn er ook naar de bijenkasten, haar hobby. Hanneke is van de bijen, Jos van de wespen. Hij en Michel zijn wespenconsulent. 'We halen wespennesten bij particulieren weg en verplaatsen die naar plekken waar de wespen geen overlast geven. Ondertussen leggen we uit dat je ze niet met gif moet bestrijden, het zijn heel nuttige insecten.'

Uitleg geven over bewust leven zit in hun bloed. Tijdens het voeren van de dieren vertellen ze hun gasten over de intensieve dierhouderij en hoe het ook anders kan. Voor hun eigen boerderijdieren hebben ze een verwaarloosd landje gekocht in het intensieve veehouderijgebied. 'Het staat nog vol brandnetels, maar we gaan het omvormen tot bloemrijk grasland, zodat we er hooi voor onze dieren kunnen winnen. Het idee is ook om er met gasten naartoe te gaan, zodat ze met eigen ogen kunnen zien hoeveel insecten er op kruidenrijk grasland leven en hoe weinig op het omringende Engels raai grasland.'

Gloeiende Gerrit

Een ander educatief uitje is hun storytel-speurtocht. Aan de hand van de Veluwe sage Gloeiende Gerrit leren kinderen van alles over de natuur. Jos en Hanneke: 'Het is een eigen coproductie van onze medewerkers en familie met verhalen en een zelf gecomponeerd liedje.' Afgelopen zomer heeft De Roek in het kader van het 75-jarig bestaan een struikelstenenroute gemaakt en die aan het dorp aangeboden. Jos: 'We wilden ook iets doen voor Otterlo. Vorig jaar waren er struikelstenen geplaatst als herinnering aan de joodse inwoners die door de nazi's zijn weggevoerd. Medewerker Winnifred heeft er een route

langs gemaakt die ook loopt langs historische plekken van de slag om Otterlo op 16 en 17 april 1945. In de route wordt het verhaal van deze gebeurtenissen verteld. Deze route is dan geen natuureducatie maar draagt wel bij aan bewustwording.' Bewustwording is ook een exemplaar van de grondwet die je in elke bungalow aantreft. 'In hotels ligt vaak de bijbel. Wij zochten iets waar iedereen mee te maken heeft, en dat is de grondwet.'

Hondenuitlaatdienst

De tijd vliegt. Jos en Hanneke vertellen honderduit. Plotseling lopen er deelnemers met aangelijnde honden langs, klaar voor een rondje buiten het park. 'Onze hondenuitlaatdienst voor Otterlose hondenbezitters', verklaart Jos. 'Het is tegelijkertijd mooie lichaamsbeweging voor onze deelnemers die tijdens het uitlaten ook zwerfafval opruimen.' Het wordt steeds meer duidelijk: alles bij De Roek is met elkaar verbonden: natuur, biodiversiteit, milieu, verduurzaming, zorg en sociale cohesie.

Onderweg

tekst Wim Huijser

Onderweg op de Veluwe kom je op plekken die je nieuwsgierigheid prikkelen. Hoe zag het er vroeger uit, welke verhalen liggen er opgesloten?

De Zwarte Boer

Soms hebben locaties een min of meer gelijke geschiedenis. Bijvoorbeeld boerderijen op een kruispunt van wegen. Eeuwen geleden maakten postkoetsen er een tussenstop om de paarden te wisselen of brieven en pakjes over te dragen. Gaandeweg werd de boer tegelijk herbergier. Koetsiers aten en dronken voordat ze hun rit voortzetten en wie het zich kon veroorloven mocht er zelfs overnachten. Maar het tij kon keren. Bijvoorbeeld wanneer er een nieuwe weg kwam en postwagens een andere route namen. De herberg werd dan niet meer zo vaak aangedaan, het gebied vereenzaamde. Totdat in de jaren 30 het toerisme op de Veluwe opgang maakte en bezoekers zo'n plek herontdekte.

Dat is in grote lijnen wat de laatste vier eeuwen met 'De Zwarte Boer' op landgoed

Leuvenum bij Ermelo gebeurde. Dat op deze plek ooit de oude wegen Harderwijk-Deventer, Amersfoort-Zutphen en Putten-Zwolle elkaar kruisten, zullen weinig bezoekers weten. Voor de geschiedenis moet je op zijn minst de website bestuderen waarop de huidige eigenaren een overzichtelijke tijdlijn met feitjes en relevante weetjes hebben geplaatst. Hier was het de aanleg van de Zuiderzeestraatweg die tweehonderd jaar geleden roet in het eten van de herbergier gooide.

De populariteit van het gebied nam pas weer toe door de aanleg van een grindweg van Harderwijk richting Elspeet. Toen deze in 1931 ook nog eens werd geasfalteerd, was er geen houden meer aan.

De Zwarte Boer groeide uit tot een pleisterplaats voor fietsers, ruiters en wandelaars. Vanaf

1958 was J. Molenaar eigenaar/uitbater. Hij kookte nog op een houtgestookt fornuis. Een halve eeuw later nam Kees van Hamersveld de zaak over. Zijn opa, eigenaar van het nabijgelegen Boshuis Drie, had altijd al geroepen dat hij ook graag 'die tent' zou willen bezitten. Hij maakte het niet meer mee, maar De Zwarte Boer werd uiteindelijk toch familiebezit. Na een grondige verbouwing opende de zaak in 2008 opnieuw zijn deuren als boutique hotel-restaurant, één van de kleinste viersterrenhotels in Nederland.

Er was veel veranderd, maar wat overleefde was onder andere het tegeltableau rond de open haard met afbeeldingen van Koning Willem II en Anna Paulowna, een oude bedstee en originele ge-glazuurde vloertegels. En een legende. Iets met een kwaad-aardige 'Zwarte Baron' van een

nabijgelegen kasteel die met toverkracht een schone jonkvrouw probeerde te verschalken. Met list en bedrog eindigt het in legendes zelden goed. De baron komt dan ook tot inkeer, doneert zijn bezit aan de armen en betrekt een boerderij in Leuvenum. Om ons tot op de dag van vandaag van een goede maaltijd te voorzien. Overnachten is er helaas niet meer bij.